

Zakaj zviška?

Na slovesni otvoritvi osrednjega Kulturnega doma v Trstu je v imenu italijanske vlade spregovoril vladni komisar dr. Libero Mazza. Popolnoma razumljivo je, da je za njegove besede vladalo med slovensko javnostjo veliko pričakovanje in zanimanje, saj se je prvič zgodilo, da je bila visokemu italijanskemu oblastniku dana priložnost, da se neposredno obrne na veliko število pripadnikov slovenske manjšine v Italiji.

Ko pa smo poslušali njegova izvajanja in zlasti njihov ton, nikakor ne moremo reči, da so izpolnila naša pričakovanja in pričakovanja slovenskih udeležencev sobotnega svečanega večera. Res je sicer, da je vladni komisar v svojem govoru poudaril nekaj točk, ki so za Slovence v Italiji bistvene važnosti. Tako je na primer dejal, da vlada zavrača vsakršno diskriminacijo med državljani in da je raznarodovalna politika ne samo v nasprotju s pravnim redom, ki velja v Italiji, temveč je tudi »nezdružljiva z etično-politično usmerjenostjo« države.

Toda poleg nekaterih dragocenih priznanj je komisarjev govor vseboval kopico trditve, ki niso bile v skladu s prazničnim razpoloženjem v dvorani.

Že ton celotnega govora je bil težak in duhamoren. Govornik je poudarjal odstavke, ki se absolutno ne tičejo slovenske manjšine. Uporabljal je izraze, kot so »vitimizem«, nezakonita početja in nas primerjal s katalonsko, grško in albansko jezikovno skupino, s čimer se nikakor ne moremo strinjati.

Če Slovenci postavljamo zahteve, ki so v skladu z deklaracijo o človeških svobodah, z ustavo, z deželnim statutom, londonskim sporazumom in drugimi mednarodnimi dogovori, zlasti pa z načeli krščanske etike, mora biti vsakomur, kdor je nepristranski, jasno, da to ni nikak »vitimizem«. Če po tolikih letih naše pravice še niso bile uresničene, nismo mi krivi, temveč pada odgovornost na vse tiste oblastnike, ki ne izpolnjujejo krščanskih in demokratičnih načel ter zapovedi. Spomnimo se samo našega ljudstva v Beneški Sloveniji, kjer so mu vse italijanske vlade doslej zanižale pravico do šolske vzgoje v materinem jeziku. S katerim ljudstvom v Evropi se danes tako krivično ravna kot z Beneškimi Slovenci?

Glede omenjanja nezakonitih početij bi radi vprašali vladnega komisarja, naj pove in dokaže, kdaj smo Slovenci zagrešili dejanja, ki bi bila nezakonita in protidržavna. G. Mazza nas primerja z albansko, katalonsko in grško manjšino v Italiji. Tu moramo pribiti, da bi bolje držala (če že hočemo primerjati) primerjava s Francozi v Dolini Aosta ter z Južnimi Tirolci, in sicer zaradi naslednjih dejstev:

1. Slovensko prebivalstvo na Tržaškem, Goriškem, v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini predstavlja etnično kontinuiteto večine naroda, ki biva v Sloveniji;

2. Naša manjšina ima visoko razvito narodno individualnost. Ima že dolga stoletja

BESEDE KRITIKE NA KONGRESU ZKJ

V ponedeljek, 7. t. m., se je začel v veliki dvorani Doma sindikatov v Beogradu osmi kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Na njem se je zbralo 1302 komunističnih delegata in 29 tujih delegacij, ki zastopajo komunistične ali levo-socialistične partije svojih držav. Med njimi je tudi sovjetska delegacija, ki jo vodi kandidat za člana prezidija CK sovjetske partije P. N. Demičev, v njej pa je tudi glavni urednik »Pravde« A. M. Rumjancev. Iz vzhodnega komunističnega tabora so zastopane še partije Bolgarije, Češkoslovaške, Madžarske, Mongolije, Vzhodne Nemčije, Poljske in Romunije. Zastopani pa nista niti kitajska niti albanska partija. Iz zahodne Evrope so zastopane vse pomembnejše partije, iz Italije pa poleg KPI tudi Socialistična stranka in Stranka proletarske enotnosti. Zastopane so tudi enotne stranke raznih afriških in drugih nevezanih držav. Iz Azije sta poslali poleg Mongolije delegaciji samo komunistični partiji Indije in Japonske.

TITO ZAGOVARJA HRUŠČOVOVO POLITIKO

Kongres se je začel ob 9. uri. Odprl ga je generalni sekretar ZKJ Josip Broz Tito, ki je najprej pozdravil tuje delegacije, nakar so opravili razne formalnosti, počastili umrle zaslužne komuniste, izvolili razne komisije, določili dnevni red itd. Tito je začel potem brati svoj dolgi referat o vlogi ZKJ v notranjem življenju Jugoslavije in

svoj književni jezik in kulturo na evropski ravni. Na tej zemlji so nastali prvi slovenski rokopisi v 9. in 11. stoletju (v Čedadu in Štivanu). Tu se je rodila cela vrsta kulturnih ustvarjalcev; tu so doma pisatelji in pesniki, kot Gregorčič, Kosovel, Pregelj, Gruden, Trinko, Pahor, Rebula, glasbeniki kot Kogoj, Mirk, Vrabec, Merku, umetniki kot Debenjak, Spacal, Černigoj itd., itd.;

3. Naše ljudstvo ima dolgo politično tradicijo. Slovenci v Trstu in drugod smo imeli svoje politične organizacije in predstavnike že v prejšnjih stoletjih pod Avstrijo in Italijo. Slovenščina je bila uradno priznan jezik pod Avstrijo. V vsej dosedanji zgodovini smo Slovenci pod Italijo vedno pokazali odločenost, da hočemo ohraniti svojo narodno individualnost in jo izpopolniti.

Vse to smo dolžni še ponovno poudariti, potem ko smo slišali določena metternichovsko-paternalistična izvajanja dr. Mazze. V našem listu smo si vedno prizadevali in si bomo tudi v bodočnosti prizadevali, da se med obema narodnostima, ki tu prebivata, okrepi prijateljsko sožitje in vzajemno sodelovanje. Bolj kot pisanih zakonov je namreč takšno naše prizadevanje odraz in imperativ našega krščanskega svetovnega nazora in krščanske etike, ki je za nas vrhovni zakon.

Zakaj torej tako zviška, g. vladni komisar?

o stališču ZKJ do raznih mednarodnih problemov. S posebnim zanimanjem so tako delegati kot vsa javnost sprejeli na znanje tisti odlomek njegovega poročila, ki se je nanašal na zadnje spremembe v Rusiji. Na splošno presenečenje se je Tito v navzočnosti sovjetske delegacije zavzel za politiko Hruščova v polemiki s Kitajsko. Rekel je med drugim:

»Kitajski voditelji, ki očitno precenjujejo svojo vlogo na svetu, so pričakovali, da bodo dolgoletna intenzivna gonja, ki so ji dodali poskus z atomsko bombo, in nadaljnji njihovi napori, da diskreditirajo politiko miroljubne in aktivne koeksistence, vplivali na to, da bosta sovjetska vlada in partija zdaj spremenili svojo celotno notranjo in zunanjo politiko in se vrnili k tisti iz stalinskega obdobja. Ko se ta pričakovanja niso uresničila, so kitajski voditelji v svojem tisku okrepili napade tudi na sedanje voditelje komunistične partije Sovjetske zveze in vlade. Res je, da so ti napadi za zdaj posredni, toda vendarle dovolj jasni, da vidimo, komu so namenjeni. Poglavitni cilj teh napadov je zdaj še vedno bivši prvi sekretar CK KP SZ in predsednik ministrskega sveta tovariš Nikita Sergejevič Hruščov, čigar ostavko sta prezidij in plenum CK KP SZ sprejela.

V kitajskem listu »Hung Či« je izšel znani sramotilni spis proti Hruščovu, ki je poln žaljivih izrazov, s katerimi žalijo ne samo Hruščova, ki je bil več kot deset let na čelu vlade in partije Sovjetske zveze, marveč tudi CK KP SZ in vse sovjetsko ljudstvo. Čeprav je v zadnjih letih tovariš Hruščov imel nekatere neuspehe in napravil napake, je imel, dokler je bil na čelu partije in vlade, veliko vlogo pri destalinizaciji in za svobodnejše izražanje državljana in velike zasluge za ohranitev miru na svetu, kakor tudi za obrzdanje raznih imperialističnih dejanj — npr. za časa sueške krize, krize v zvezi s Kubo itd. Ob tej priložnosti moram poudariti, da je Hruščov zelo zaslužen za normalizacijo in zboljšanje odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Jasno je, da pri tem ni bil sam, da so za to bili tudi centralni komite komunistične partije Sovjetske zveze, prezidij vrhovnega sovjeta in sovjetska vlada, toda njemu niti vodstvo niti sovjetsko ljudstvo ne odrekata zasluge o teh vprašanjih.«

MEDNARODNI PROBLEMI

Tito je potem orisal stališče jugoslovan-
skih komunistov do kitajske partije in poudaril, da si bo ZKJ »še naprej prizadevala, da ne bi dala kitajskim voditeljem povoda za nenačelne napade nase in na Jugoslavijo, vedno pa bo pripravljena na načelno polemiko z njimi.« Rekel je tudi, da se bo Jugoslavija še naprej najaktivneje zavzemala za tesno sodelovanje s Sovjetsko zvezo in z drugimi socialističnimi država-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 13. decembra, ob: 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 »Cecilijanka«, revija slovenskih goriških pevskih zborov; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Beli kit Moby Dick«, povest, ki jo je napisal Herman Melville. Prevod in dramatisacija Dušan Pertot. 6. in zadnji del. »Usoda«. Igra RO., vodi Lojzka Lombar; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.00 Znani pevci: Petula Clark in Fred Bongusto; 18.00 Po društvih in krožkih: »Prosvetno društvo Barkovlje«; 20.30 Iz slovenske folklore - Niko Kuret; »Pratika za drugo polovico decembra«; 21.00 Vabilo na ples.

• PONEDELJEK, 14. decembra, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Iz slovenske folklore - Niko Kuret; »Pratika za drugo polovico decembra«; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Naši mladi koncertisti, pianist Gabriele Pisani; 19.15 Plošče za vas; 9. quiz oddaja — pripravil Danilo Lovrečič; 20.35 Richard Strauss: Arabella, opera v treh dejanjih. Orkester in zbor dunajske Državne opere, vodi Georg Solti.

• TOREK, 15. decembra, ob: 11.45 Beneški motivi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Sodobna jugoslovanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 21.30 Slovenske novele 19. stoletja - Fran Jaklič: »Petelin«; 21.55 Solisti naše dežele. Pojavnost Italo Desilla, pri klavirju Nino Rosso. Georg Friedrich Haendel: Koncert za pozavno in klavir.

• SREDA, 16. decembra, ob: 12.15 Brali smo za vas; 18.00 Radijska univerza - Branko Pegan - Galileo Galilei: »Njegova zadnja leta«; 18.30 Iz programske glasbe, pripravil Gojmir Demšar; 19.15 Higijena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 20.35 Simfonični koncert komornega orkestra Mestnega glasbenega liceja »Jacopo Tomadini« v Vidmu. Vodi Aladar Janes. Sodeluje pianist Luigi Galvani. Po koncertu (približno ob 21.40) Knjižne novice - Vinko Beličič: »Ruda Jurčec in njegova knjiga „Skozi luči in sence“«.

• CETRTEK, 17. decembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Po društvih in krožkih: »Prosvetno društvo Barkovlje«, pripravil Saša Martelanc; 17.20 Iz albuma lahke glasbe, pripravila Susy Rim; 18.00 Italijanščina po radiu; 19.15 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu. Pripravil Martin Jevnikar; 20.35 »Zadeva je končana«. Radijska drama, ki jo je napisal Franc Jeza. Prva nagrada RAI-Italijanske Radiotelevizije za izvirna radijska dramska dela v slovenskem jeziku. Igra RO., režira Jože Peterlin.

• PETEK, 18. decembra, ob: 11.45 Naš juke box; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk, legend: »Deklica in pasjeglavci«, pripravil Jurij Slama; 18.30 Jugoslovanski solisti. Pianist Marijan Lipovšek - Marij Kogoj: Tri fuge; 19.15 Pog'avia iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Nove pesniške oblike in prispevke« 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Obletnica meseca - Alojz Rebula: »Pesnik Robert Browning ob 75. obletnici smrti«.

• SOBOTA, 19. decembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Znani sodobniki; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 15.20 »Zadeva je končana«. Radijska drama, ki jo je napisal Franc Jeza. Prva nagrada RAI-Italijanske Radiotelevizije za izvirna radijska dramska dela v slovenskem jeziku; 17.20 Drugi Vatikanski koncil. Poročila in komentarji; 18.00 Radijska univerza - Tone Penko: Kraška flora; »Drene«; 18.30 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 19.15 Družinski obzornik. Urednik Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji: 20.45 Zbor iz Steverjana, ki ga vodi Herman Srebrnič; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Veliki tuji simfonični orkestri.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 13. decembra, nedelja: Lucija, Lučka
- 14. decembra, ponedeljek: Vojmir, Spiridijon
- 15. decembra, torek: Kristina, Jernej
- 16. decembra, sreda: Albina, Danica
- 17. decembra, četrtek: Lazar, Živko
- 18. decembra, petek: Radko, Gracijan
- 19. decembra, sobota: Urban, Darko

Tito o nacionalističnih pojavih

(Nadaljevanje s 1. strani)

mi. Se prej pa je zagotovil podporo ZKJ mednarodni politiki neangažiranosti in omenil, da predstavljajo neangažirane države zdaj že približno polovico članic Združenih narodov. Udaril je tudi po »neokolonializmu, ki nastopa kot zamenjava za klasični kolonializem«. Omenil je razna gibanja in boje proti neokolonializmu in kolonializmu v južni in jugozahodni Afriki, v Južni Rodeziji, Angoli, Mozambiku in Portugalski Gvineji, na jugu Arabskega polotoka, v Britanski Gvineji in drugod. »V Kongu se ljudstvo krvavo in težko bojuje proti neljudskemu režimu Combeja in agresiji iz nekaterih zahodnih držav, ki z vsemi sredstvi podpirajo ta režim«, je rekel. Krivdo za to je pripisal vplivnim monopolističnim krogom v metropolah, ki si prizadevajo, da bi zavrli proces dekolonizacije.

Potem je prešel Tito na notranje jugoslovanske probleme in razpravljal o razvoju delavskega in družbenega samoupravljanja in zahteval še doslednejši razvoj samoupravljanja. Velik del svojega govora pa je posvetil mednacionalnim odnosom v jugoslovanski federaciji in obsodil »nacionalistične deformacije in zapiranje v »svoje meje, pa tudi »birokratsko-centralistične težnje in unitaristično ignoriranje družbeno-ekonomske funkcije republik.« Rekel je tudi:

TITO O NACIONALISTIČNIH POJAVIH

»V vseh naših republikah oziroma na nacionalnih območjih posamezniki včasih izražajo zaskrbljenost zaradi nekakšne ožrženosti nacionalnih interesov. Takšni ljudje vidijo le negativne posledice različnih ukrepov naše ekonomske politike za »svoja« območja, in na drugi strani samo korist te politike za druga območja. Niso sposobni, da bi vsestransko in objektivno ocenili naš ekonomski razvoj v celoti, se pravi, gibanje našega ekonomskega sistema v pogojenosti tega gibanja z objektivnimi faktori.«

Takšni ljudje si pogosto jemljejo pravico samozvanih »zaščitnikov« nacionalnih interesov tega ali onega našega naroda. Ko pa si je treba prizadevati za kar najpopolnejši razvoj družbenega samoupravljanja in za pravice delovnega človeka, da bi resnični nacionalni interes prišel popolnoma do neposrednega izraza, oni pogostokrat znajo pokazati resničen odpor do tega nadaljnjege progresivnega razvoja sistema družbenega samoupravljanja.«

Potem je govoril še o nacionalističnih pojavih v zgodovini pri posameznih jugoslovanskih narodih in ožigosal tudi po jav, da se posamezni pereči problemi historiografije in kulture, ki so še preveč »politično občutljivi«, puščajo zaradi »po-

ITALIJANSKI SATELIT

V prihodnjih dneh bodo spustili v ozračje prvi italijanski satelit »San Marco«. Zgradil ga je s svojimi pomočniki profesor Luigi Broglio v Rimu. V ozračje pa ga bodo pognali iz Pasadene v Kaliforniji.

»San Marco«, ki tehta 115 kilogramov, je prvi satelit, ki je ves zgrajen v zapadni Evropi. Njegova naloga bo, meriti gostoto zgornjih zračnih plasti in ugotoviti možnost radijskih prenosov iz jonosfere.

litične oportunisti« ob strani. »Pojave takšne vrste smo lahko spoznali, kadarkoli je prišlo do obsežnejših skupnih znanstvenih preučevanj, pa tudi ob drugih podobnih priložnostih.« je rekel. Nakazal je smernice nadaljnega razvoja v odnosih med jugoslovanskimi narodi v gospodarstvu, kulturi, prosveti in tudi glede razvoja zaostalih področij.

Končno se je Tito v svojem poročilu precej obširno ukvarjal z odnosom ZKJ do mladine in poudaril razne negativne, pa tudi pozitivne pojave. »Moj osebni vtis, je, da je bilo dosedanje delo komunistov med mladino slabo,« je rekel. »Ni se pokazalo, vsaj ne dovolj, v oblikovanju mlade generacije, v prizadevanju, da postane takšna, kakršna mora biti mladina v naši socialistični družbi; dovolj zavesten in sposoben graditelj socialističnih družbenih odnosov.«

Na koncu je Tito obravnaval nekatere uspehe dosedanjega gospodarskega razvoja v Jugoslaviji.

Kongres bo trajal predvidoma šest dni.

Prvi dan kongresa je govoril tudi Edvard Kardelj. Obravnaval je gospodarska vprašanja. V torek pa sta govorila sekretar centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije Aleksander Ranković, ki je kritiziral napake v delu Zveze komunistov, in Veljko Vlahović.

Podano je bilo tudi verifikacijsko poročilo, iz katerega je razvidno, da se udeležuje iz Slovenije kongresa 90 delegatov. Ker je bil po en delegat izvoljen na vsakih 800 komunistov, sledi iz tega, da je v Sloveniji okrog 72.000 organiziranih komunistov, v vsej Jugoslaviji pa kakih 1.041.000.

—0—

VRHOVNI SOVJET

Včeraj zjutraj se je začelo zasedanje Vrhovnega sveta (združenega parlamenta) Sovjetske zveze. Udeležuje se ga 1400 poslancev. Na sporedu je poprava državnega proračuna za leto 1965. Hruščovu očitajo, da je vnesel v proračun previsoke postavke za kemično industrijo, prenizke pa za obrambo in gradnje.

Novo kolektivno vodstvo Sovjetske zveze se trudi, da bi proračun uravnovesilo, med zahtevami splošne potrošnje in izdatki za obrambo ali, po znani krilatici, med »maslom in topovi«.

Izvršile se pa bodo tudi spremembe med vodilnimi osebnostmi, zlasti med tistimi, ki so bile bližje Hruščovu.

SPOR SE NADALJUJE

Tekma med sovjetsko in kitajsko partijo za nadoblast v komunističnem taboru se krepko nadaljuje tudi po padcu Nikite Hruščova.

Novi moskovski voditelji bi radi premostili ta prepad. Zato so izdelali načrt, po katerem naj bi se v marcu zbrali zastopniki šestindvajsetih večjih komunističnih strank, ki naj bi ugodili tla za svetovno komunistično zborovanje. Naleteli so pa pri Kitajcih na oster odpor.

Sovjetski poslanik v Pekingju Štefan Červonenko je imel nalogo uradno izročiti sovjetske predloge. Sprejeti pa ga nista hotela ne Maocetung ne ministrski predsednik Čuenlaj. Nižji uradnik zunanjega ministrstva je javil užaljenemu sovjetskemu poslaniku, da je Kitajska že zavzela odklonilno stališče do sovjetskih predlogov.

Ideali in oblast

Ne more se trditi, da N. I. išče polemiko s »Katoliškim glasom«. Po možnosti se je izogibljemo, če le mogoče, ker se zavedamo, da ni možen ploden dialog s tistimi, ki niso dostopni za razumne argumente in iščejo prepričanje za vsako ceno. Vendar ni mogoče drugače. Prisiljeni smo odgovoriti na njegov napad v zadnji številki, četudi bi to zaradi hudobije in miselne nejasnosti, ki se skriva za njim, zlasti pa še zaradi svoje anonimnosti, ne zaslužil. Zakaj se tisti, ki je napisal tisti žaljivi članek, ne podpisuje vsaj z začetnicami, da bomo mi in javnost vedeli, s kom imamo opravka?

Najprej nekaj besed o grobi obdolžitvi, da smo v zadnjih dveh letih ponovno napadli katoliške ustanove. Kdaj, kje, kako? Zelimo, da nam tisti anonimni »Sincerus« citira naše »napade«, z navedbo datuma in članka. Dokler pa tega ne stori, imamo pravico misliti, da zavestno trdi neresnico, ali pa da smatra vsako kritiko kakega literarnega produkta ali pevskega nastopa za žalitev »katoliških ustanov«.

Glede »lažnih idealov«, za katere so se baje bojevali tisti slovenski katoličani, ki so sodelovali v odporniškem gibanju med vojno in v partizanskem boju, pa samo tole: pisca tega članka je aretirali 29. februarja 1944 na ljubljanski ulici, ko je šel od zobozdravnika, policijski agent, ki se je štel za »katoliškega akademika«, kakor je bil tudi pisec tega članka član katoliškega akademskega društva, ki je imelo od škofa postavljenega duhovnega vodjo. Predal ga je GESTAPU in ta ga je poslal, skupaj z okrog 200 drugimi aretiranci, moškimi in ženskami, v Dachau (v živinski vagonih seveda).

Kateri od obeh se je po mnenju »K. G.« boril za »prave« in kateri za »lažne« ideale? Ali pa morda meni »K. G.«, da so služila Hitlerjeva koncentracijska taborišča za spreobračanje Slovencev k »pravim« idealom katoliškega sveta in Rezistence? Čudno torej, da je bilo v Dachau tudi blizu tisoč duhovnikov in nekaj škofov, med njimi škof iz Paderborna. So bili tudi ti potrebni »spreobrnitve«?

In kdo se je po mišljenju »K.G.« boril za prave ideale, tisti, ki so izvajali aretacije

in skupaj z gestapovci mučili jetnike in celo dekleta v ječi v ljubljanski umobolnici, ali tisti, ki so bili pripravljeni trpeti za svoje ideje? Če »Katoliški glas« želi, mu lahko postrežemo še z veliko drugimi podatki.

»Katoliški glas« se bistveno moti v tem, da zamenjuje ideale in oblast. Tisti katoličani, ki so se bojevali proti nečloveškosti nacizma, so imeli res v mislih ideale svobode, medtem ko so imeli voditelji tistih, ki so se povezali z okupatorjem, v mislih oblast. Če si slovenski katoličani niso mogli izbrati druge alternative, je krivda za to pri tistih, ki so se ves čas med dvema vojnama in tudi med vojno šli za voditelje katoliškega tabora, pa take politične alternative niso ustvarili. »Sincerus« pač ne bo trdil, da je bila politična alternativa brezumno početje, ki je privedlo do tega, da so Angleži vrnili 12.000 domobrancev kot okupatorske zaveznike? Njihovi voditelji torej ne morejo trditi, da so vodili modro politiko. Rezultati tega ne potrjujejo. Dejstvo je, da so velike množice slovenskih katoličanov, tako na Primorskem kot drugod pravočasno spoznale, kam bo taka politika pripeljala, in so se odločile rajši

za edino drugo alternativo, za boj proti nacizmu. Če pa »K. G.« misli, da so bili vsi tisti desetisočiči, ki so šli v boj na strani OF, in stotisočiči simpatizerjev komunisti, potem pa ne preostane drugega, kot da se vprašamo: kako ste vendar vzgajali katoliško slovensko ljudstvo, da ste ga napravili za komunistično, takrat ko je bila največja in vladajoča stranka v Sloveniji katoliška stranka in ko je imela praktično ona tudi v rokah vse prosvetno in kulturno življenje?

Končno še odgovor na vprašanje: v čigavi službi? Kaj meni »K.G.«, v čigavi službi je pisec teh vrstic? Na dan z dokazom in z imenom. Na take podl. žalitve in poskuse jemanja poštenega imena smo pripravljene razčistiti zadevo tudi pred sodnim forumom.

In za zaključek še to: Če menita »K.G.« in »Sincerus«, da imata prav in da lahko dokazeta pravilnost svojih trditev, ju vabimo na javno debato v Trstu na dogovorjenem kraju, kjer jih bosta imela priložnost dokazati, če zmoreta, presojala pa bo javnost. Zdi se nam, da bi bilo to bolj možno z njune strani kakor pa neodgovorno obmetavanje z obtožbami in klevetami iz varne anonimnosti.

f. j.

Kdo bo Segnjev naslednik?

Po pričakovanem odstopu predsednika Segnija v nedeljo so se začeli v Rimu razgovori med politikami za izvolitev njegovega naslednika. Seveda so že v teku ugibanja glede kandidatov. Možni kandidati so, kot je slišati, Fanfani, Pastore, Piccioni, Leone, Pella, Taviani, Saragat, Tremelloni, Paolo Rossi, Nenni, Parri, Bucciarelli Ducci, Merzagora in še nekateri drugi. Največ

šans dajejo Fanfaniju, katerega sta baje pripravljene voliti tudi obe skrajni stranki na desni in levi.

VIŠJA KOLKOVINA

Kot je že bilo razglašeno, se je povišala cena kolekovanega papirja od 200 na 400 lir; enako tudi druge sorodne pristojbine.

Odvetniške zbornice v mnogih pokrajinah so že vložile ugovor proti temu povišku. Odvetniki v Neaplju so zaradi zvišanja proglasili stavko. V soboto je bila sklicana glavna skupščina odvetniških zbornic v Rim, ki bo razpravljala tudi o tej zadevi.

NOVI BANKOVCI

V aprilu bodo prišli v obtok novi bankovci po pet tisoč lir. Njih glavna razlika od dosedanjih »plaht« je ta, da bodo manjši, kot je že ukrenila državna banka pri tisočakah in desetisočakah. Barve bodo ostale zelenkaste kot pri dosedanjih. Vtisnjeno pa bodo imele glavo Leonarda da Vincija ali izumitelja Marconija. Novih bankovcev bodo izdali v vrednosti šestdesetih milijard.

TEKMA DO MARSA

Letos se je začela tekma med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo, kdo bo prvi prišel do planeta Marsa, ki je izmed zunanjih planetov najbližji Soncu. Njegova povprečna razdalja od Zemlje znaša 228 milijonov kilometrov; to je približno 456-tisočkrat več kot razdalja od nas do Lune. Prejšnjo soboto so pognali Amerikanci posebno zračno sondo »Mariner IV.«. Njena naloga je, približati se čim bolj rdečemu planetu in oddajati fotografske posnetke. Preračunali so, da bo letel »Mariner« mimo Marsa šele 15. julija prihodnjega leta.

Brž za Amerikanci so tudi Rusi pognali proti Marsu svojo sondo, ki leti dozdej še brez tehničnih težav.

ZASEDANJE MEŠANE KOMISIJE

Včeraj se je začelo v Rimu novo zasedanje mešane italijansko-jugoslovanske komisije. Kot je znano, ima ta komisija omejen delokrog le na podlagi londonskega sporazuma. Njena naloga je, dajati obema vladama navodila za razvoj slovenske etnične skupine na Tržaškem in italijanske v Koprsčini. Pobude komisiji pa smeta predlagati obe manjšini.

Za zadeve slovenske manjšine na Goriškem in še manj v Slovenski Benečiji, kakor tudi za italijansko izven koperskega okrožja, pa ta komisija ni pristojna.

Zadnji sestanek mešane komisije je bil v Beogradu.

V Ljubljani so se spet vnele polemike zaradi revij. Odstavljena sta bila glavna urednika »Sodobnosti« Drago Šega in Dušan Pirjevec, ker sta »zapirala« revijo nekaterim pisateljem. Za nova urednika sta imenovana Matej Bor in Mitja Mejak. Odstopilo je tudi vse uredništvo revije »Problemi«, zaradi spora z Ljud. Mlad. Slovenije, ki revijo izdaja.

Na glavnem zboru Združenih narodov se je zavzel sovjetski zunanji minister Gromiko za svetovno vrhunsko razorožitveno konferenco. Američani sodijo, da Rusi spet začenejajo s svojim trdim govorjenjem in propagandnimi zahtevami v znamenju hladne vojne.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

PREDSTAVE V KULTURNEM DOMU

V soboto 12. decembra ob 20.30 bo

KRSTNA IN SVEČANA OTVORITVENA
PREDSTAVA

BRATKA KREFTA

PO BREZKONČNI POTI

Prizori iz Prešernovega življenja

Režija: JOŽE BABIČ

Scena: VLADIMIR RIJAVEC

Glasba: PAVLE MERKU

Asistent režije: MARIO URŠIČ

Kostumi: ALENKA BARTLOVA

Koreografija: OLGA GORJUPOVA

Vstop z vabilii

V nedeljo 13. decembra ob 17. uri

ponovitev za abonente

I. ponovitev; I. popoldanska; II. popoldanska

Od ponedeljka 14. t. m. do sobote 19. t. m.

bodo predstave vsak dan

Prodaja vstopnic za vse predstave pri blagajni
Kulturnega doma vsak dan od 11. do 14. ure
ter eno uro pred pričetkom predstav.

S Tržaškega

Slovesna otvoritev Kulturnega doma

V soboto, 5. t. m., je bila v ulici Petronio v Trstu slovesna otvoritev osrednjega Kulturnega doma. »Današnji dan je za tržaške Slovence velik dan,« je v svojem pozdravnem govoru poudaril predsednik začasnega odbora za upravo kulturnih domov dr. Frane Tončič in s tem gotovo povedal veliko resnico. Svečane otvoritve so se udeležili najvišji predstavniki oblasti, med njimi vladni komisar dr. Mazza, predsednik deželne sveta dr. Rinaldini, predsednik tržaške pokrajine dr. Delise, tržaški župan dr. Franzil, demokristjanski poslanec Belci, komunistična parlamentarca Vidali in Bernetičeva, pokrajinski tajnik tržaške Kršč. demokracije dr. Botteri, zastopnik predsednika deželne vlade, odbornik dr. Masutto, pokrajinska tajnika socialdemokratske in socialistične stranke Cesare in Pittoni ter zastopniki mnogih drugih italijanskih kulturnih in gospodarskih ustanov ter organizacij.

Prisotni so bili seveda mnogi slovenski javni in kulturni delavci, ki jih tu ne moremo podrobno navajati.

Pozdravni in slavnostni govor je imel, kot smo že omenili, dr. Frane Tončič, ki je med drugim kratko povzel zgodovino osrednjega doma, poudaril njegov pomen za nadaljnji kulturni razvoj naše manjšine in zagotovil, da je dom na razpolago vsem slovenskim kulturnim organizacijam. To svojo izjavo je podkrepil s čitanjem pisma, ki mu ga je poslal predsednik delniške družbe »Dom«, kateri je italijanska vlada na osnovi londonskega sporazuma nakazala

pol milijarde lir za zgradnjo osrednjega doma in ji je izročila v last tudi doma pri Sv. Ivanu in na Opčinah.

Za dr. Tončičem je spregovoril še vladni komisar dr. Mazza, čigar izvajanja komentiramo na prvi strani.

Sledil je koncert, pri katerem so izvajali dela samih tržaških skladateljev. Pomnoženi orkester Glasbene Matice je pod spretno taktirko Oskarja Kjudra in s sodelovanjem pevskega zborov »Jacobus Gallus« in »Prosek-Kontovel« izvedel Mirkovo Uverturo, Vrabčev Punt, Merkujevo »Eno samo besedo« in Vrabčevo »Zdravico«.

Po koncertu so si gostje ogledali nove prostore in se udeležili tudi zakuske. V nedeljo sta bili dve predstavi, namenjeni slovenskim dijakom in profesorjem ter širšemu občinstvu.

OBCNI ZBOR SZ »BORA«

V ponedeljek 14. 12. 1964, bo ob 20. uri v mali dvorani stadiona pri Sv. Ivanu v Trstu, Vrdska cesta 7/2 5. redni občni zbor Sportnega združenja Bor z naslednjim dnevnim redom:

1. otvoritev;
2. izvolitev delovnega predsedstva in volilne komisije;
3. poročila:
 - a) predsednika
 - b) tajnika
 - c) blagajnika
 - č) načelnikov odsekov;
4. diskusija;
5. poročilo nadzornega odbora in razrešnica staremu odboru;
6. volitve novega odbora;
7. razni.

»SVETOGORSKA KRALJICA« ZA L. 1965 STENSKI KOLEDAR

V Trstu je izšel Stenski koledar »Svetogorska kraljica« za leto 1965. Urejen je po liturgičnem slovenskem misalu. Poleg označb prvih petkov in prvih sobot ter kvaternih dni ima tudi pesniško napotilo za leto 1965 in še nesaj vzpodbudnih misli v slavo svetogorske Kraljice. Središče trobarvnega koledarja je lepa slika svetogorske Matere božje. Ta koledar je na mestu v vsaki slovenski družini.

Dobite pa ga na upravi »Svetogorska Kraljica« v Trstu, ulica Rapicio 3/I, in v slovenskih knjigarnah v Trstu in v Gorici.

7. št. revije »Svetogorska Kraljica« bo izšla še pred Novim letom in bo imela 4 strani več kot prejšnje številke, ki so bile tiskane na 20 straneh. Kdor želi imeti vso zanimivo zgodovino svetogorske božje poti, naj piše na upravo in postrežen bo z zaželenimi številkami marijanske revije, ki je posvečena svetogorski Kraljici.

Izšla je božična pesem »Cujte, nocej so nebesa odprta«, ki jo je spesnil Peter Flander, a uglasbil priznani komponist Mav. Prirejena je za mešani pevski zbor in se poje na dva načina. Partiture dobite na upravi »Svetogorska Kraljica« v Trstu in v slovenskih knjigarnah.

Beneška Slovenija

VOLILNI IZIDI V BENESKI SLOVENIJI

Prav zanimivi so številčni volilni izidi za pokrajino v vzhodnih občinah videmske pokrajine, kjer žive v večini ali vsaj v večjem številu naši rojaki.

V šestnajstih občinah: Ahten, Brdo, Draka, Fojda, Grmek, Gorjani, Neme, Podbonesec, Prapotno, Rezija, Sovodnje, Srednje, Št. Lenart, Speter, Tavorjana in Tipana je skupno prejela krščanska demokracija 9.684 glasov; njej sledijo socialni demokrati s 3510 glasovi; potem pridejo komunisti s 1.941 glasovi; nato po vrsti socialisti s 1.252 glasovi; liberalci s 476 glasovi; misini s 357 glasovi; levi socialisti (PSIUP) z 286 glasovi in monarhisti s 115 glasovi.

Krščanski demokrati so imeli največ glasov v občinah Fojda (1267), Podbonesec (1075) in v Nemah (1058). Razen v Srednjah, kjer so na prvem mestu socialni demokrati s 389 glasovi, imajo krščanski demokrati tudi v vseh ostalih občinah največ glasov.

Socialni demokrati so dobili največ glasov, v primeri z drugimi strankami, razen s krščansko demokracijo, ki je prva — v naslednjih občinah: Špeter (508), Št. Lenart (391), Srednje (389), Podbonesec (346), Grmek (267), Rezija (247), drugod pa pod 200 glasov in manj.

Tretja največja stranka, komunisti, so takoj za krščansko demokracijo in pred drugimi strankami v Nemah (536), Tavorjani (340), Ahtenu (180) in Tipani (50).

Socialisti so, za krščansko demokracijo, prvi po številu glasov samo v Fojdi (275). Iz zgornjih številk sledi, da so naši rojaki oddajali svoje glasove v prvi vrsti za krščansko demokracijo, potem za socialne demokrate in le delno za komuniste in socialiste.

Čedad:

KULTURNO SREDIŠČE

V sredini Čedada stoji starodavna cerkev posvečena svetemu Frančišku. V njej se že dolgo let ne obhaja več služba božja, ker je svetišče že začelo razpadati. Pač pa predstavlja še vedno eno izmed važnih umetniško-zgodovinskih točk, ker ima na stenah dosti dragocenih slik na presno. Lepe freske znanih mojstrov se nahajajo

OBREKOVATI SE NE SME!

Prejšnji petek se je vršila na goriški sodnji obravnava proti pokrajinskemu tajniku misinov Baiocchiju in proti Aureliu Cossovelu, predsedniku »Gioventù italiana«. Obdolžena sta bila, kot je znano, obrekovanja proti slovenskemu ravnatelju Rožiču, ko je bil imenovan za ravnatelja italijanskega »iceja« *»Dante«* v Gorici.

Pred razpravo sta obtožena podala pismo izjavo, da nista mislila žaliti profesorja Rožiča ne kot šolnika, ne kot osebo. Tožitelj je spričo te uradne izjave umaknil nadaljnje sodno postopanje proti imenovanima.

Na ta način je bil zatrt v kali poskus obrekovanja s'ovenskega šolnika in proti-slovenske gonje. Upamo, da bo ta vzgled gotovim krogom zadostoval.

ANDREJEV SEJEM

Gorica živi ta teden v polnem živ-zavu andrejevanja. Sejem pa nima več tiste po-

Kanaljska dolina

tudi v zakristiji; tam hranijo tudi klopi in omare, delo umetnih rizbarjev. Urad. za spomeniško varstvo je poskrbel za delno obnovo stenskih fresk, začel je tudi popravljati streho, da ne bo dež uničil, kar je še dragocenega ostalo.

Zdaj je pa zmanjkalo denarja, posebno še, ker se ne ve kakšnemu namenu naj bi služila prenovljena stavba, za katero bi bili potrebni težki milijoni. Umetniški in kulturni krogi so prišli na misel, naj bi se v nekdanji cerkvi obnovile vse umetnine, potem pa naj bi se prostor uporabljal kot avditorij, koncertna dvorana in središče za kvalificirane kulturne sestanke. Kot take vrste središče naj bi služilo ne samo Čedaču, ampak vsej pokrajini. Na ta način bi se našlo tudi kritje za obnovitvene stroške.

Plešivo:

ZVEZA S SVETOM

Naša vas je skoro prav tako malo poznana in izven rok kot marsikateri kraj v Beneški Sloveniji. Doslej nam je manjkala povezava s svetom preko telefona. Prebivalci so se večkrat obrnili na krmínsko občino za rešitev tega vprašanja. Županstvo je res tudi posredovalo in doseglo uspeh. Ministrstvo za pošte je že poslalo prejšnji mesec odgovor, da bo poskrbelo na državne stroške za telefonsko napeljavo v Plešivo. Čakati je pa seveda treba — na denarne fonde.

Telefon bomo torej imeli. Vendar pa še nekaj manjka, da bomo resnično povezani s svetom. Gre namreč za cesto, ki pelje iz Plešiva v Krmín. Za cesto skrbi državna uprava. Pravzaprav jo ima v oskrbi, popravljati je pa še niso začeli. Nahaja se pa v tako slabem stanju, da skoro ni mogoč promet po njej. Domačini naslavljajo na pristojne oblasti prošnjo, da bi tudi v tej zadevi kaj ukrenile.

RADIJSKI ODDAJNIK ZA BENEŠKO SLOVENIJO

V soboto je začel delovati novi relejni ultrakratkovalovni oddajnik na Prešenskem hribu s frekvenco 96,1 Megahertza. Novi oddajnik se imenuje Monte Purgessimo IV. Namenjen je širjenju programa slovenske postaje Trst A v Nadiških dolinah. Spored novega oddajnika je možno sprejemati samo z ultrakratkovalovnimi sprejemniki.

dobe kot nekoč, ko je privrelo v mesto na tisoče ljudi z Gor, Krasa, Vipavske doline in briških gričev po kupčiji. Po vojni je semenj bolj za zabavo in sproščeno veselje starih in mladih. Nekam dobro raste kupčija le tistim potujočim kramarjem s tkanino, ki vpijejo skozi mikrofone in se pridušujejo, da vse prodajajo pod ceno in iz gole ljubezni do kupcev, zlasti z druge strani meje. Te tudi vidiš, kako se priravajo skozi gnečo obloženi z velikanskimi škatlami neizogibnih »bambol«. V nedeljo in na praznik je prišlo na semenj, pravzaprav na vrtiljake, gugalnice, avtomobilčke in podobno vse polno obiskovalcev tudi iz Trsta in Vidma. Vozila so morali parkirati kar v predmestjih.

Prava gneča je bila tudi na pokritem trgu pri pokuševanju vina. Razstavljalcev je letos petnajst; med njimi tudi priznana naša vinogradnika, Komjanc Josip iz Števerjana in Gradnik s Plešiva.

Na istem trgu visi tudi divjačina in druge želodčne dobrine kot dobitki pri srečo'ovu. Manj privlačna je seveda razstava knjig, štirih največjih italijanskih založb v Petrarkovi dvorani (Trgovski dom). V resnici tudi ni nič kaj posebnega, kakor tudi ne skromna slikarska razstava v zadnjem kotu dvorane.

Dobro urejena in zelo zanimiva je pa filatelistična in numizmatična razstava v veliki mestni sejni dvorani na Korzu. Pozornost vzbujajo zelo pestra in velika zbirka jugoslovanskih znamk, posebno serija s cveticami. Obiskovalci se ustavljajo tudi pred platni s primerki iz Idrije ob prehoču oblasti; potem razglednica z znakom Amundsenovega tečajnega poleta; s potovanja Pavla VI. v Palestino. Številnim filatelistom iz drugih držav, ki sklepajo v dvorani tudi vinske kupčije, so na razpolago to'mači, med njimi tudi slovenske dijakinje.

Poleg že naštetih razstav v okviru goriškega sejma je odprta na izvoznem trgu tudi razstava poljedelskih strojev z marsikatero novostjo. Večina razstav je večeraj že zaprla svoje prostore. Še nekaj dni bo trajal sejmarski hrušč na neštevilnih zabaviščih in na mnogih stojnicah. Le tista z »bambo'ami« na oglu pred prefekturo zagotavlja da bo imela razpeto svojo streho tja do novega leta.

Števerjan:

Z OBCINSKE SEJE

Na zadnji seji občinskega sveta so razpravljali svetovalci tudi o proračunu za prihodnje leto. Proračun je bil odobren z večino glasov.

Precej živahen je bil razgovor tudi glede županskega pos'opja ter centralne kurjave v njem. Ta je preračunana na nekaj več kot dva milijona lir, zato se je zdel strošek nekaterim občinskim možem previsok. Končno so se zedinili, da bo mogla osrednja peč služiti tudi za ogrevanje v šoli in so izdatek odobrili. Gradbena dela za nov prosvetni dom v nekdanji Formentinijevi palači se krepko nadaljujejo. Postavljen je že velik žerjav, ki bo dela pospešil tako, da bo stavba morda že pomladi pod streho.

VESELO MIKLAVŽEVANJE

Vsobotno so naši mali v otroških vrtcih prav veselo pričakali božjega dobrotnika sv. Miklavža in njegove dobrote.

iz Goriške

Otročičem v Šolskem domu je prinesel Miklavž že zjutraj sladkarije in igrače, katere mu je naložila v koš občinska uprava. Bradati svetnik je obiskal otroke tudi v vrtcu Malega doma. Tja so tudi starši prinesli svoje darove, da jih je Miklavž razdelil.

V nedeljo popoldne so bili povabljeni otroci iz mesta na miklavževanje v Katoliški dom. Gledali so tudi nekaj prizorčkov, a so komaj čakali, da je božji dobrotnik segel po darilih in jih začel razdeljevati. Nekateri so rekli, večji seveda, da je bilo premalo angelcev, pa tudi — parkljev.

SE EN UDAREC

Že nekaj časa krožijo vesti, da bo v Gorici ukinjen urad Kmetijskega nadzorništva in da ga bodo združili z videmskim. Kot vzrok navajajo odgovorni krogi, da ima ta ustanova samo zgubo, kar pa ne drži popolnoma točno. Delokrog tega urada ne obsega namreč celotne naše pokrajine, ker je tržiški okraj v tem pog'edu še vedno priključen Trstu.

Če se bo pa načrt kljub odporu Gorice vendarle uresničil in bo tudi ta ustanova prišla pod Videm, bo to za Goriško pokrajino spet nov gospodarski udarec.

Kot se vidi je prinesla uresničitev furlanske-beneške dežele res prav malo za goriško pokrajino. Gospodarsko jo hočejo okrepiti le z razlastitvijo — slovenskih posesti. Nekateri stranke so že protestirale na pristojnih mestih ter navajajo, da se skuša potisniti Gorica v gospodarsko ozadje. Zgubili smo letašiče, izboljšano progo Trst-Videm, tovarne zapirajo, brezposelnost narašča, to je žalostna gospodarska perspektiva!

PODGORA

Neugodje zaradi delne prekinitve obrata v podgorskih tkalnicah se vedno bolj širi, posebno ker je upravičen strah, da se bo delo ustavilo za več časa. K tem govoricam je še primogel jasen namig tovarniškega vodstva, naj se tisti, ki imajo hišo in kaj premoženja prostovoljno odpovejo službi. Kako je z odpovedmi, je pa spet druga zadeva. Poznamo več slučajev, ko so bili med prvimi odpuščeni z dela prav družinski očetje z več otroki. Znani so tudi primeri uslužbenk, ki so še na delu, čeprav izhajajo iz gospodarsko dobrih furlanskih kmečkih družin in se vozijo z lastnimi avti v tovarno. Take se gotovo ne bodo odpovedale delu.

K sreči se je pa prav zadnje dneve stanje nekoliko izboljšalo. Sindikalni predstavniki so imeli v petek sestanek na prefekturi, kjer jim je bilo sporočeno, da je glavno ravnateljstvo tekstilnih tovarn skrbilo ukinitve dela le do 27. decembra. Zastopnik tovarn, ki je bil zaradi nenadnega položaja nalašč poslan v Gorico, je pa izjavil, da ne bo do konca meseca januarja nobenih novih presenečenj.

Nadaljnji obrat bo pa odvisen od novih naročil. Tovarna ima napol obljubljen, da bodo armada in policijske čete odvzemale njene tkalske proizvode. V tem slučaju bi bilo delo zagotovljeno.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Še o okrnjevanju sporeda na Radiu Trst A

V zadnjem času so vsi slovenski časopisi, ki jim je pri srcu tržaška radijska postaja, z ogorčenjem pisali, da namerava vodstvo RAI-a okrniti program. Za zadevo se je zavzel deželni poslanec Slovenske skupnosti dr. Jože ŠKRK pri predsedniku dežele dr. Berzantiju in ta je sprožil vprašanje na merodajnih mestih. Tudi v parlamentu je bilo govora o tem.

Spričo velike ogorčenosti javnosti so okrnitve nekoliko manjše, kot so bile prvotno mišljene, a so vendar še ostale. Delno jih je vodstvo z različno pregrupacijo zakrilo, da niso na prvo oko vidne, a poslušavec vendar ne more mimo njih, ne da bi ga to zabolelo.

Obrnili smo se na nekaj radijskih sodelavcev in smo dobili tole sliko:

PRVE VELIKE REDUKCIJE

Prve velike redukcije so se pričele pred štirimi leti. Tedaj je vodstvo postaje izjavilo, da potrebuje RAI več denarja za televizijo in je torej potrebno, da na vseh RAI-evskih sedežih črtajo določeno del proračuna. Radio Trst A je moral tedaj precej svojega programa žrtvovati televiziji, čeprav ne bi pričakovali, da bo morala tako velik odstotek žrtvovati televiziji tudi postaja manjšine. Odstotek je bil namreč tako velik, da so bile črte v programu precejšnje. In ker zahtevajo živi nastopi pač večji izdelek kot vrtenje plošč, je bilo črtanih največ dramskih oddaj in vsega tistega, s čimer je bila postaja počasi svoj spored obogatila. Tako je pestrost oddaj v veliki meri izginila, ostala su suhoparna branja, enoglasna ali dvoglasna, omejena največ na napovedovalce, ki nič ne stanejo — njihov nastop je pač že plačan z mesečno plačo. Napovedovalci pa niso poklicani, da podajajo dramatične oddaje, da bero poezijo in podobno. Vsekurno je jasno, da se mora takemu podajanju človek posebej posvetiti. In zato tudi napovedovalec ne more nihče zameriti, če bere poezije tako kot poročila, saj on mora biti strokovnjak za branje poročil.

PO STIRIH LETIH

Pričakovali smo, da bo z letošnjim letom konec tistih «suhih let», kot je bilo tedaj rečeno. Toda prišlo so nove omejitve.

Zelo težko razumemo, da je bila postaja pripravljena črtati celo dnevni pregled tiska. Oddaja je objektivna, navaja vse glasove tiska, a prav zato, ker navaja vse, je zanimiva in zelo zaželena. Menda so oddajo še pustili, a so še novo delo prenesli na notranje sodelavce, da so se znebili zunanjih sodelavcev, notranje pa preobremenili, kar se bo počasi nujno poznalo na oddajah.

V jutranjih oddajah so okrnitve delne. Od 1. decembra ni več na sporedu obletnice dneva, čeprav je bil tudi ta del oddaje zanimiv. Izpadel je tudi vsakodnevni jedilnik. Upamo, da so tega priključili kakšni drugi oddaji.

Bilo je govora, da bodo skrajšali tudi popoldansko kulturno oddajo. Tudi to je ena najbolj zanimivih informativnih oddaj iz kulturnega življenja. Poslušavci bi želeli, da bi oddajo še razširili in popestrili s kakimi intervjuji iz vse dežele, ne pa da bi jo krčili.

Na glasbenem področju so omejitve tudi precejšnje. Čeprav to ni tako opazno, ker je pač možno zavrteti plošč, kolikor je potrebno. A težko razumemo, da na primer pevec, ki živi v Trstu, morda nima eno leto možnosti, da bi na postaji nastopil.

Kar zadeva govorjeni spored postaje, moramo ugotoviti, da se je iz res lepe pestrosti sporeda pred leti zožil na suhoparno ekstrakt. Pravilno je prišlo radijsko vodstvo pred več leti do zaključka, da morajo biti oddaje žive, pestre, da jim je potrebno dati dialog, jih podpreti s sceno glasbo, da je treba iskati vse zvočne učinke in z njimi pripovedovati romane in povesti v scenah, da je treba za poezijo ustvariti z glasbo vzdušje in jo potem dognano in premišljeno posredovati poslušavcem. Da je treba današnjemu zahtevnemu poslušavcu posredovati tudi zgodovinske dogodke, medvojne, kulturne in kulturno politična dejstva na privlačen način — treba jih je radiofonsko obdelati in nato posredovati poslušavcu. Uspeh teh oddaj je bil nekoč zelo velik.

TODA, KAJ JE V SPOREDUI PRAV ZA PRAV ODPADLO?

Ce bi naštevali vse, kar je odpadlo v več letih, bi komaj našteali. Tega je zelo veliko. Morda bo kdo

rekel, da so pa čodpadle oddaje, a so namesto njih uvedli nove. Da, uvedli so nove, a s težnjo, da bi bile čim bolj enostavne in da bi bile čim bolj poceni.

Lahko bi postregli s programom, kakršen je bil pred štirimi leti, to se pravi pred prvo večjo okrnitvijo. Pa to nima več smisla. To si lahko vsakdo ogleda, če pogleda tedanji spored. Vzemimo samo okrnjenja v letošnjem letu.

V govorjenem sporedu smo lahko poslušali dramatisirano novelo (zdej je to enoglasno branje), poslušali smo Veseli večer ob sobotah (v letošnjem zadnjem trimesečju ga ni več), poslušali smo dramatisirane zgodbe ali pa italijansko dramatiko. (Namesto teh oddaj zdej ni ničesar). Da se ustavimo samo pri dramskih oddajah: ostali sta dve (ob četrtkih in se tu je navadno ena kratka) in oddaja za otroke, med katerimi so še ponovitve. Nikdar v 18. letih delovanja Radijski oder, tako so nam rekli, ni imel tako malo oddaj kot se je to začelo z zadnjim letošnjim tromesečjem.

Treba je tudi povedati, da za vse ponovitve postaja ne plača ničesar izvajavcem. In teh ponovitev je zelo veliko. Postaja pred pričetkom oddaje ne pove, da je ponovitev, kar bi bilo vendar po našem mnenju potrebno. To je edinstven primer, kajti italijanski kolegi, ki registrirajo v istem avditoriju, dobe za vsako ponovitev odgovarjajoč znesek. Prav tako so ponovitve plačane drugod v Italiji, v Jugoslaviji in menda povsod drugod po svetu. Honorar slovenskih izvajavcev tudini tak kot drugih. Če dobe italijanski kolegi kak povišek, morajo slovenski izvajavci posebej prositi, da bi upoštevali tudi zanje posebej prositi, da bi upoštevali tudi zanje povišek, za kar je potrebno nemalo beračenja in poniževanja. To upoštevanje pride po več mesecih, ne da bi plačali za nazaj do datuma, ko je bil dosežen sindikalni dogovor. Honorar slovenskih izvajavcev na tržaški postaji je torej manjši kot ga imajo italijanski kolegi. Vse to slovenska javnost seveda malo pozna, zato si ustvarja napačno

sodbo, da tisti, ki jih imenujejo na radiu kot sodelavce, zelo dobro zaslužijo. Če izračunamo čas, ki ga porabijo za oddajo in vaje, je to delo plačano mnogo slabše kot pa delo kake služkinje.

Spričo vsega tega pričakujemo, da se pristojni faktorji začno temeljiteje ukvarjati z vprašanjem postaje radija Trst A. Ni namreč prav, da RAI, ki za to postajo dobiva od vlade precejšen denarni prispevek, prav tej postaji trga denarne dotacije. Manjšina ima menda ob takšni bohotnosti italijanske televizije in tudi italijanskih radijskih oddaj sploh pravico do dostojnih in pestrih oddaj, ne pa samo do suhih in okleščenih, ki bodo usatnovo čim manj stale. Radijska postaja je zadeva, mimo katere ne moremo več brezbrizno

DRAMA »ZADEVA JE KONČANA« NA RADIU TRST A

V četrtek, 17. 12. 1964 ima slovenska tržaška radijska postaja na sporedu radijsko dramo »Zadeva je končana« avtorja Franca Jeza, za katero je prejel prvo nagrado na natečaju za izvirna radijska dramska dela v slovenskem jeziku, ki ga je razpisala Italijanska Radiotelevizija.

Glavna nit zgodbe je tale:

Karla Bergmana, enega voditeljev nacionalne protinacistične stranke, ki se je med vojno skrival, je nekdo izdal in Nemci so ga ustrelili. Bergmanov prijatelj Erich Lange začne po vojni iskati krivca. Odkrije, da ga je izdal sedanji notranji minister Rendl, bivši Bergmanov sodelavec. Ta časnika ustreli in tako se vsa zadeva konča.

Ceprav se dejanje drame odvija v določenem prostoru in času, je njen globlji pomen univerzalen in večni, ker temelji na konfliktu med resnico in lažjo, med svobodo in sužnostjo, med dobrim in zlom. Zgodba je spretno in tehtno zgrajena, zanimiva, zgoščena in napeta, osebe žive in nazorne, dialog prožen in izčiščen.

Pisatelj Alojz Rebula je imel prejšnji ponedeljek za Društvo slovenskih izobražencev v Trstu (ulica Donizetti 3) predavanje »Optimizem in pesimizem danes«. Sam se je v zanimivem predavanju označil za pesimističnega optimista.

Knjižica o misijonarju Baragi

Med »Knjižicami«, ki jih izdajajo Salezijanci iz Marijanišča na Opčinah, je izšla pred kratkim knjižica, ki je posvečena znanemu slovenskemu misijonarju in pisatelju, škofu Frideriku Baragi.

Avtor te knjižice je dr. Filip Žakelj. Na 40-ih straneh majhnega formata je strnil bistveno, kar naj bi po njegovem današnja generacija vedela o Baragi in cenila na njem. V kratkih poglavjih obravnava posamezna obdobja njegovega življenja na koncu pa prikazuje delo za proglasitev misijonskega škofa Barage za svetnika. Nudi tudi kratek pregled nad avtorji, ki so največ pisali o Baragi. Sorazmerno precej prostora v knjižici je posvetil tistemu delu Baragovega življenja, ki ga je prebil v domovini in ki je na splošno manj znano kot pa leta njegovega misijonskega delovanja v Severni Ameriki, v pokrajinah na meji med Združenimi državami in Kanado. Takrat, ko je Baraga tam misijonaril med Indijanci, so bile tiste pokrajine še skoraj popolnoma nevidne in so spominjale na razmere na današnjem daljnem kanadskem severu.

Ceprav je Baragovo življenje in delo slovenskemu katoliškemu intelektualcu v glavnem znano, pa posamezna poglavja te knjižice vendarle pretresejo človeka ob opisovanju malenkostne zlobe, ki je gnjavila Barago skoraj vse življenje, tako v domovini, kot na njegovem misijonskem torišču. Baraga je bil velik idealist, na svojo nesrečo pa je imel povsod opraviti z ljudmi, ki njegovega idealizma nikakor niso mogli ali niso hoteli razumeti in so ga zaradi njegove idealne vneme in požrtvovalnosti celo zaničevali in sovražili.

Kot visoko izobražen intelektualec in duhovnik je Baraga dal slovenskemu narodu v literarnem pogledu več, kot je to doslej priznavala celo slovenska kulturna zgodovina. O tem so si prišli na jasno slovenski literarni zgodovinarji šele v zadnjem času. Dal mu je več verskih knjig, ki se odlikujejo po tem, da v njih ni tistega strogega, mrzlega janzenističnega duha, ki je bil tako značilen za slovensko versko življenje v prvi polovici preteklega stoletja. S tem je Baraga pripomogel, da se je religiozno in tudi kulturno vzdušje v slo-

venski sredini znatno omililo in ogrelo. Pomemben je zlasti njegov molitvenik »Dušna paša«, ki je ohranil svojo veljavo vse do novega časa in je morda še zdaj v časti pri stari generaciji v marsikateri slovenski hiši. Pomembna je tudi njegova knjiga »O češčenju Matere božje«. Prav tako, če ne še bolj važno je Baragovo kulturno delo v času njegovega misijonarjenja med Indijanci. Svoje indijanske vernike, ki so se komaj začeli prebujati iz svoje primitivnosti, je Baraga globoko ljubil in jim pisal molitvenike, pesmi, katekizme in druge verske knjige v njihovih jezikih, zlasti v otavskem in očipevskem. S svojimi pridigami in spisi jih je skušal pripraviti za kulturno življenje in jim pomagati, da bi lahko premostili prepad med primitivnostjo in kulturo, prepad, ki se zdi še danes za marsikatero primitivno pleme skoro nepremostljiv brez pomoči tako idealnih in genialnih pomočnikov, kakor je bil škof Friderik Baraga.

Za jezikoslovne vede so njegovi jezikoslovni spisi in slovarji o indijanskih jezikih v Severni Ameriki zelo velike vrednosti. Za sociologijo in sploh za kulturno zgodovino pa so nekaj izrednega njegova poročila in pisma, na tudi drugi spisi o življenju Indijancev v takratnem času in o razmerah, ki so nastale ob začetku bele kolonizacije med Indijanci. Tudi za moderne sociologe so ti Baragovi spisi in pisma velikega pomena. Pisec naše knjižice je posvetil tej plati Baragovega delovanja premočno pozornosti, kar pa je razumljivo, ker je hotel pisati predvsem o njegovem versko-misijonskem delovanju in o svetosti njegovega življenja, zaradi katerega naj bi ga prišteli med svetnike, kot želijo slovenski katoliki in tudi molijo za to.

»Knjižica« je napisana v lepem jeziku pregledno in dokumentirano ter pomeni dobrodošel prispevek k poglobitvi religiozne in splošne kulture slovenskih katolčanov na tem ozemlju in k boljšemu poznavanju splošne slovenske kulturne zgodovine.

GOSPODARSTVO

Pokušnja novih vin v Gorici

Za sejem sv. Andreja je bila v Gorici tudi pokušnja vin s prodajo. V splošnem so bila vina prav dobra, a nekatera so bila premočna, zlasti nekateri tokajci, ki so imeli tudi 16% alkohola po Maligandu in celo več. Saj so morali imeti toliko alkohola, ko pa so bila pridobljena iz grozdja, pri katerem je mostimer kazal 26 in več stopinj sladkorja. Navaden račun $26 \times 0.6 = 15.6$ nam pove, da se iz mošta s 26 odst. sladkorja dobi vino s 15.6 odst. alkohola že s količnikom 0.6, ki pa je navadno nekoliko prenizek in v resnici dobimo močnejša vina.

Niso pa bili samo tokajci tako močni. Za petami so jim sledili nekateri merloti, ki so glede alkoholne mere prav malo zastajali. Tudi ti so na Maligandu pokazali več kot 15 odst. alkohola.

Kakšna so taka vina, kako vplivajo na pivca? Večina pivcev takih vin ne mara, ker nimajo dobrega okusa in ker žgejo po grlu kot špirit. Drugače je seveda s pivci, ki imajo radi taka vina, da jih pošteno čutijo v grlu in tudi v glavi. Na sejmu sv. Andreja pa je bilo takih pivcev prav malo.

Ali so upravičena taka premočna vina? Sama po sebi so prav dobra, če vsebujejo še nekaj nerazvitega, nepovrelega sladkorja. Taka pa se seveda nerada oziroma sploh ne zbistrijo in če jih držimo preko leta, povzročajo preglavice. Zato pa je potrebno popiti taka vina preko zime, najpozneje do srede marca. Po tem datumu morajo biti vsa naša vina še povreta, brez sladkastea priokusa, če hočemo, da bodo trpežna.

LISENKO GOR LISENKO DOL

Teorije znanega sovjetskega biologija Trofima Lisenka, ravnatelja sovjetskega inštituta za genetiko, so spet izpostavljene ostrim kritikam. Glasilo mladih komunistov »Komsomolskaja Pravda« trdi, da je Lisenko dogmatik na področju znanstvenih raziskav in da grobo napada biologe, ki zavračajo njegove teorije in so zvesti takim imenovani klasični biologiji.

Lisenko, ki je zdaj star 66 let, je avtor teorij, po katerih dobijo živa bitja od svojega okolja značilnosti, ki jih lahko vedno prenašajo na potomstvo. To teorijo zavračajo tako zahodni kot tudi mnogi sovjetski znanstveniki. Lisenkovo teorijo je posebno cenil Stalin, po njegovi smrti pa je zapadel v pozabljenje. Toda pod Hruščovom so ga čez čas rehabilitirali.

KRIZANI SIRKI

V zadnjih letih so se uveljavili poleg sort hibridnih koruz tudi hibridni sirki, predvsem za pridelovanje zelene krme, pa tudi semena. Pridelak zelene krme je zelo visok, pridelek semena pa za 20 do 25% višji kot pri navadnem sirku (metlaku, skalabonarju, itd.).

Sirki potrebujejo v prvih tednih več toplote kot koruza, zato jih sejemo za kakšen teden po koruzi. — Kmetovalec mora vsako leto kupiti novo seme, ker da doma pridelano seme hibridnega sirka prav malo pridelka, tako slame oziroma zelene mase kot tudi zrnja.

Kam pa s tako močnimi vini, kot jih daje tokajec v dobrih legah? Taka vina so za okrepitev šibkejših, katerih je vedno dovolj; enkrat grozdje ne dozori, ker ga je preveč na trtah, drugič ne dozori in gnije zaradi slabega vremena. Vsakokrat je potreben priboljšek v obliki močnejšega tokajca, ki pa pri nas navadno kmalu izgine, ker ga pokupijo Videmčani za krepitev svojih ravninskih vin.

V zadnjem času se precej govori in razpravlja o ustanovitvi vinarske zadruga za rriboviti del Goriške. Upamo in želimo, da se ta ideja kmalu uresniči, ker tedaj bo vodstvo zadruga gotovo našlo najprimernejšo rešitev za pravilno ocenitev in uporabo za tokajca z visokimi odstotki alkohola.

—0—

EGS IN CENA PŠENICE

Po dolgi pogajanji je vidna možnost, da se bodo v EGS (Evropska gospodarska skupnost) dogovorili glede enotnih žitnih cen. Prave težave so bile sicer samo med Francijo in Nemčijo: Na eni strani Francija, navezana na izvoz radi preobilice pride'anega žita, na drugi strani Nemčija, ki mora mnogo žita uvoziti, ker ga doma pridelala premalo. V slučaju absolutne svobode in prostih cen bi Francija uničila vso nemško (in tudi italijansko) žitorejo, s

tem pa tudi gospodarstvo nemškega kmetovalca. Tega pa Nemčija ne more dovoliti. Nemčija pa je kljub temu sprejela določitev pšenične cene na nižji podlagi, in sicer po ceni 440 mark za tono. V lire premenjano pomeni to toliko kot 6.800 do 6.900 lir za 100 kg pšenice, približno kot je sedaj cena v Italiji. Nemčija pa ne dovoli, da bi bili njeni kmetovavci oškodovani zaradi nižje cene, in zato bodo dobili od države primerno podporo. Ta podpora bi znašala letno okrog poldrugo milijardo mark ali 235 milijard lir, ki naj jih plača osrednji fond EGS.

Izgleda, da bodo tako sklenili zunanji ministri EGS, ki se sestanejo sredi decembra. Istočasno bodo določili tudi cene rži in riža ter krmskih žit, med katere štejejo tudi koruzo. Ravno radi koruze bodo najbrž nastale pri pogajanjih težave, to pa predvsem zaradi Italije, ki bi še nadalje rada uvažala koruzo po nizkih cenah.

100.000 TELET

Pisali smo že o masovnem uvozu telet za opitanje, katere redno dovažajo v Italijo iz več držav. Tedensko jih pride okoli 2.000, katere prevzame A.I.A. (Assoc. Ital. allevatori) in potem razdeli preko svojih pokrajinskih organizacij.

Velika večina telet prispe v Italijo iz Amerike in Kanade na aeroplanih Pan-American in TWA, delno tudi z letali Alitalia. ZDA bodo dobavile več kot polovico telet, ostale pa evropske države, med katerimi prednjači Zahodna Nemčija, potem Holandska, Danska in druge. Zanimivo je, da sodeluje v tej akciji tudi Bolgarija, ki je do sedaj dobavila nekaj stotin telet simentalke pasme.

Bela teletina

Reja piščancev-pohancev v baterijah je danes razširjena že po celem svetu. Uveljavlja se — kot smo zadnjič omenili — že reja prašičev v baterijah, zlasti na Japonskem. V zadnjih dveh letih pa se je že precej razširila reja telet v baterijah. Te baterije pa niso take kot pri perutninarstvu, kjer živi v istem predelu skupaj po več živali, marveč tu živi vsaka žival zase, vsaka v posebnem predelu-boksu. Ti boksi so navadno leseni, a v trgovini se dobi tudi že napravljene, kovinaste. Pri velikih rejah so boksi tesno eden pri drugem, od tod ime baterija. Posamezni boksi so tako ozki, da se žival ne more obračati in se tudi vleže le z gotovo težavo. Zadnji del boksa je tako urejen, da odpadki padejo v nižje ležeči kanal.

Baterijska reja telet ima za cilj dobiti posebno nežno teletino, po kateri povprašujejo ljudje, katerim ni potrebno voditi računa, koliko porabijo za hrano. Baje bi bila taka teletina zelo primerna za bolnike na prebavilih in zadevne rekonvalescente. Ta teletina je precej bela, kar zavisi od porabljenega krmila in posebnega načina zakola.

Glavno krmilo za vzrejo teh telet je mleko, in sicer mlečni prah, kateremu dodajo še živalske in rastlinske maščobe, med slednjimi posebno sojine, ribje olje, celo vrsto vitaminov, nekaj rudnin in še kaj, kar je posebnost podjetja, ki izdeluje tako krmilno mleko.

V pitanje prevzamejo en teden stara teleta, potem pa jih pitajo navadno 100

dni. Med tem časom dosežejo teleta živo težo okoli 200 kg. Pri krmljenju se mora pitalec držati posebnega koledarja glede količine dnevnih obrokov — v začetku 3, potem 2 in končno 1 — in glede gostote ter količine mlečnega napoja. V začetku je treba namreč vsak kg pripravljenega mlečnega prahu raztopiti v 10 litrih mlečne vode, potem pa v vedno manj. Količina dnevnega napoja pa se dviga od dnevnih 3 litrov v treh obrokih o končnih 8 litrov v enem obroku. — Kot že rečeno velja poseben koledar.

Svetla barva tako prirejene teletine zavisi tudi od načina zakola. Bistveno je pri tem to, da odteče vsa kri. V to svrhu obesijo živa teleta za zadnje noge in jih zakoljejo, tako da živali popolnoma izkravijo. Večkrat pa se vršijo pri zakolu take krutosti, da je moralo marsikje že nastopiti društvo za zaščito živali in prijavititi okrutneže oblastem.

Belo teletino dobivajo danes najbrž že v vseh državah. Iz Jugoslavije je precejšen izvoz take teletine zlasti v Italijo, ki dobavlja tudi odgovarjajočo krmo. Tozadevnih vzrejališč je že precej: prva so bila v Srbiji, danes pa so tudi v Sloveniji in baje tudi na Okroglici, med Sempasom in Vogerskim.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Podprefekt v Gorici Pio Marta je izdal krožnico o napisih v obrtnih prostorih. »Potrebno je,« pravi podprefekt, »da se

137.

Dr. E. BESEDNJAK

vsem državljanom kraljevine omogoči bivanje v mešanih ali drugojezičnih (slovanskih) krajih.«

Zato morajo uradi pri izdajanju in obnovitvi obrtnih dovoljenj odločno zahtevati od obrtnikov, da so v njih prostorih vsi napisi italijanski. Podprefekt dovoljuje slovanskim napisom drugo mesto.

Lepo je od gospoda podprefekta, da skrbi za »bivanje« državljanov iz starega kraljevstva v slovanskih krajih in se zanje odločno poteguje. Mislimo pa, da je njegova dolžnost skrbeti ravno tako odločno za to, da »se omogoči bivanje« našega ljudstva na lastni domači zemlji — je zapisal neki naš list.

Zato naj le uvede na podprefekturi, na deželnem odboru, v vse urade in obrtne prostore tudi slovenske napise, ki jih ljudstvo razume. Zapomnite si, gospod podprefekt, da je dolžnost vsakega uradnika spoštovati ljudstvo, med katerim biva.

Tržaška prefektura je tudi izdala ukaz o dvojezičnih napisih. Ker imajo vsi državljani pravico, da zadostijo potrebam življenja in skrbe za svoje zdravje, morajo biti v slovanskih krajih vsi zunanji in notranji napisi pri zdravnikih, lekarnarjih, zobozdravnikih, babicah itd dvojezični.

Ravnatoko morajo biti dvojezični vsi napisi na trgovinah, ki prodajajo jestvine ali kakršnakoli živila. Laški napis mora biti na prvem mestu, črke morajo biti enake velikosti kakor slovenske ali hrvatske.

Glavni namen vlade je sledeči: Slovenci in Hrvatje morajo pri vsaki priliki in v sle-

hernem napisu občutiti, da so Italijani gospodarji, mi pa podrejeno ljudstvo.

TEPTANJE ZAKONA

Mnogo je duhovnikov, učiteljev, obrtnikov in tudi delavcev na Primorskem, ki niso z aneksijo postali državljani po polnem pravu, temveč imajo zgolj pravico do opcije.

Pravico do opcije določujeta člena 71 in 72 saintgermanske pogodbe. Člen 71 daje pravico do opcije onim, ki so v novih pokrajinah **pristojni**, a ne tu rojeni, kakor tudi osebam, ki so postale tu pristojne šele po 24. maju 1915 in osebam, ki so tu pristojne samo zaradi službe.

Te osebe imajo po zakonu pravico do državljanstva in država jim ga ne sme odbiti. Vsem drugim, ki so zapopadeni v členu 72 in nekem odloku iz leta 1920, pa država po svoji volji lahko odbije državljanstvo.

Kraljeva prefektura v Trstu pa je protipostavno zbrisala vsako razliko med enimi in drugimi in podeljuje državljanstvo, kakor se ji zljubi. Tako je do danes vlada odbila skoro vsem ljudem slovenske ali hrvaške narodnosti državljanstvo. Na ta način hoče kraljeva prefektura v vsakem slučaju deliti milost, ne pa pravico.

Načrt italijanske vlade je tudi v tem slučaju jasen. Ljudstvu je treba vzeti učitelja in duhovnika, izobraženega kmeta in delavca, potem ga bomo vodili in vladali, kakor se nam bo zljubilo. Politična organizacija je podvzela proti temu sledečo mero. Izdala je odlok, ki se glasi: »Politično društvo Edinost v Gorici želi zbrati statistiko vseh onih, ki so optirali, odnosno prosili za italijansko državljanstvo. Zato pozivamo vse duhovnike, učitelje, kakor tudi vse druge optante, da nam čimprej sporočijo sledeče podatke:

1. Kdaj so optirali in 2. ali je njihova

opcija ali pa prošnja za podelitev italijanskega državljanstva bila ugodno ali neugodno rešena.

Društveno tajništvo je pripravljeno napraviti optantom, katerim ni bilo na podlagi opcije priznано italijansko državljanstvo, rekurz na notranje ministrstvo.«

NAPAD NA DR. BESEDNJAKA

Moja oseba je bila fašistom že dolgo trn v peti. To je iz onih dni, ko sem vodil boj, da ohrani goriška dežela avtonomijo in ostane enotna. Tega dela mi fašisti niso mogli odpustiti in zato so me tudi slovenski fašisti zasovražili. Ko je pa naš list (Goriška straža) brez strahu povedal, kakšno gorje je ljudstvu prinesla Doba, je fašistični gnev priklopel do vrhunca. V soboto popoldne, dne 20. januarja leta 1923, me je skupina goriških fašistov v ulici Morelli dejansko napadla.

Vprašali so me, ali sem jaz napisal uvodnik v zadnji številki »Goriške straže«. Mirno sem odgovoril, da na taka vprašanja odgovora ne dajem. V hipu je eden izmed fašistov pograbil za palico, drugi pa mi je začel dajati udarce po sencih in po ušesih. V levo očesno votlino sem dobil šest močnih udarcev.

Nato so napadalci zginili. Močno pobit po obrazu sem se takoj podal k viceprefektu, da mu prinesem svež dokaz, kako se dela za pravi sporazum med Italijani in Jugoslovani.

Po nasvetu zdravnika sem moral mirovati, toda po enem tednu sem bil že spet na delu.

Dokazali smo že neštetokrat, kako iskreno in globoko si želimo pravičnega sporazuma z italijanskim narodom. Za ta visoki cilj sem prav jaz mnogo delal in največ žrtvoval celo takrat, ko ni bilo prijetno delati za sporazum. Kakšna ironija je bila, da je ravno name padla pest ljudi, ki govorijo o mirnem sožitju obeh narodov v deželi. Njih krivda je, da postaja sodelovanje z Italijani čimdalje težje.

(Dalje)

BITKA PRI SISKU

12.

I. STEKLASA

Četo vojakov pod poveljstvom Stefana Blagaja in Jakoba Pravka je Eggenberg poslal, da zasede most čez Kolpo in zapre Turkom pot. Oba sta svojo nalogo dobro izvršila. Po teh poročilih se spozna, da ni utemeljeno mnenje, da bi se bil podrl most zaradi velike množice Turkov, ko pa niso niti nanj stopili.

Turki so bili popolnoma potisnjeni v kot med Kolpo in Odro. Naša vojska je pritiskala nanje z vso silo, pa tudi zmedeni so že bili tako, da niso več mislili na obrambo, marveč so začeli bežati k rekama, da bi ju preplavali in se rešili. Narodna pesem piše o tem boju takole:

Turka homo pozobali,
kakor da bi češnje brali,
prej miru ne bomo dali,
dokler ga ob tla ne djal.

Tako se je tudi zgodilo, kajti le redkim se je posrečilo preplavati reko. Bregovi so namreč tukaj zelo strmi in je bilo težko priti na breg. V vodo pa se je zagnalo toliko ljudi, da so drug drugega ovirali pri rešitvi. Kdor ni znal plavati, se je prijel za soseda in sta oba utonila. Toliko je bilo plavalcev, da se je komaj videla voda, ki je postala grob skoraj za vse. Od osemnajst tisoč vojakov, se jih je rešilo komaj dva tisoč pesto. Sam Hasan paša je utonil. Še tretji dan po bitki so trupla plavala v vodi.

Ko je videla siška posadka naše v boju s Turki, je tudi ona pridrvela iz trdnjave in je udarila na sovražnika. V priznanici,

katero je dal hrvatski zbor leta 1595 poveljniku Blažu Gjuraku, se tako opisuje njegovo junaštvo: »Ko je Blaž opazil, da sta se zgrabili obe vojski, katerih ena je bil mravljinček v primeri z drugo, ni čakal do konca boja. Brž je zbral svoje junake in je s takšno silo napadel sovražnike v bližini, da jih je večino pobil, nekaj pa pognal v vodo, da so se potopili.«

Turški del vojske, ki je bil ostal v taboru na oni strani Kolpe, je čakal, da se bodo njih tovariši zmagoslavno vrnili v tabor, kjer se bodo zvečer veselili zmage nad kristjani. Ko so pa videli, kako so Turki postali iz dozdevnih levov sami jeleni in Hasan celo zajec, kako so od vseh strani bežali in so se utapljali v Kolpi, so zažgali smodnik in ves pratež. Topove so morali pustiti in hitro zbežati.

Zmaga krščanske vojske je bila popolna, sovražnik je zbežal brez daljšega boja. Na bojišču in na begu je zgubil dve tretjini vojakov in ves tabor je padel našim v plen. Šotori Hasan paše in mnogih begov so bili okrašeni s svilo in zlatom, polni oklepov, sabelj, pušk, prstanov in sedel, po večini okovanih s srebrom in zlatom. Naši so zaplenili tudi vse brodovje na reki in topove, med katerimi je bilo devet velikih za obleganje trdnjav. Največji je bil »Kacijanarjev top«, tako imenovan zato, ker ga je bil izgubil Ivan Kacijanar v nesrečni bitki pri Oseku leta 1537.

Vseh Turkov je padlo približno 18 tisoč, med njimi sam Hasan paša; poleg tega še 13 begov, 40 alajbegov, 200 zaimov ali nižjih poveljnikov, 400 spahijev ali vitezov ter mnogo janičarjev in asapov, preprostih vojakov. Med mrtvimi je ležal tudi Mehmed beg Hercegovski, sin sultanove sestre, za katerim so v Carigradu najbolj žalovali. Od vseh begov so se rešili le štirje, ki so bili pri topovih na drugi strani Kolpe.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Triestina na predzadnjem mestu!

V prejšnji številki smo si ogledali potek nogometnih tekem prve italijanske lige, tokrat bomo segli po tekah druge lige, v kateri nastopa tudi tržaška enajstovrstica.

Oglejmo si najprej, kako so potekale dosedanje tekme. V prvi tekmi je Triestina doživela hud poraz v Modeni: 0-3! Tržačani pa so si takoj opomogli v drugi tekmi, kjer so na domačem igrišču premagali Livorno z izidom 2-1. Triestina je v tretji tekmi igrala v Ferrari in bila ponovno premagana z odločnim 0-3! V četrtem kolu pa je odšla z igrišča z zmago: 2-1 nad ekipo Lecco. Tržačani pa nimajo sreče kot gosti, izgubili so tudi tekmo s Padovo, toda tokrat s tesnim 0-1.

Kako je kaj z lestvico? Triestina je na 12. mestu (skupno s petimi ekipami). Na prvem mestu najdemo Palermo in Brescia, ki imata 8 točk. Tako Palermo kot Brescia sta trikrat zmagala in zaigrala dvakrat neodločeno. Na tretjem mestu sta Napoli in Lecco (Neapeljčani so še neporaženi, medtem ko so igralci Lecca klonili prav v Trstu!).

V šestem kolu je Triestina zaigrala neodločeno v Trstu s Potenzo (1-1), vodeči Palermo pa je klonil na domačem igrišču z Alessandrio: 1-3! Brescia, ki je igrala nerešeno z Modeno, kot gost (1-1), ostane tako sama v vodstvu. Takoj za njo je naslednja četvorka: Palermo, Napoli, Spal in Catanzaro. Lecco je klonil prav v Catanzaru ter zaradi tega zapustil »ospredje«.

Sedmo kolo je bilo zelo zanimivo in razburljivo. Triestina še enkrat odda točko in srečnež je tokrat ekipa Trani (1-1). Brescia zaigra neodločeno (1-1) z Monzo. Spal (v Parmi 2-1), Palermo (v Benetkah 5-4!) in Lecco (v Potenzi 3-0) zabeležijo prepričljive zmage izven domačega igrišča. Napoli zada Pro Patriji hud poraz (3-0!). V vodstvu je tako kvartet: Brescia, Napoli, Spal in Palermo.

Poraz Triestine v osmem kolu (v Monzi 0-2). Lecco premaga Brescia z izidom 1-0 (prvi poraz Brescia), tudi Palermo kloni v Padovi s tesnim 0-1. Srečanji med Catanzaro-Napoli in Spal-Verona se končata z izidom 1-1. Vrh lestvice je tako zaseden od treh ekip: Lecco, Napoli in Spal.

Triestina je tako v devetem kot v desetem kolu doživela dva huda poraza. V Trstu je zmagala Reggiana (1-0), v Palermu so domačini porazili Tržačane z izidom 0-2. Palermo je bil v obeh kolu zelo uspešen (3-0 Pro Patriji in 2-0 Triestini), toda tako Brescia (2-0 Padovi in 2-2 v Bariju) kot Lecco (0-0 v Veroni in 3-0 Spalu) nista zaostali. Napoli pa je nepričakovano popustil: izgubil je v Traniju (0-1) in igral neodločeno doma z ekipo Livorno (1-1). Tudi Catanzaro se je odlikoval, saj je osvojil kot gost nič manj kot tri točke (1-0 v Parmi in 1-1 s Pro Patrijo)! Po desetem kolu je lestvica naslednja: 1. Lecco in Palermo 14, 3. Brescia in Catanzaro 13, 5. Napoli, Reggiana, Modena in Spal 12. Triestina je na predzadnjem mestu!

Enajsto kolo in četrti zaporedni poraz Triestine, tokrat proti Catanzaru (0-1). Tako Lecco (v Livorno 0-1) kot Palermo (v Modeni 0-3) nepričakovano klonita! Catanzaro (zmaga proti Triestini 1-0) in Brescia (zmaga v Benetkah 2-1) planeta na prvo mesto.

V nedeljo so ekipe odigrale dvanajsto kolo in Triestina je končno zmagala. Tržačani so porazili s tesnim 1-0 ekipo Parma, ki je na zadnjem mestu! Brescia je porazila Spal (2-0), Catanzaro pa je bil prisiljen oddati točko (toda kot gost) Potenzi (1-1). Zelo zanimiva je bila tekma med ekipama Lecco in Palermo; zmagali so prvi s prepričljivim 3-0! Palermo je tako v dveh tekmah prejel nič manj kot 6 golov, zabil pa niti enega.

Lestvica je sedaj naslednja: 1. Brescia 17, 2. Lecco in Catanzaro 16, 4. Modena 15, 5. Napoli in Palermo 14. Triestina je na predzadnjem mestu z osmimi točkami, zadnja je Parma, ki jih ima le pet.

Triestina je skupno tako bila sedemkrat premagana. Zmagala je le trikrat, nerešeno igrala pa dvakrat. Zabila je sedem golov, prejela pa jih 17; ima isti količnik golov kot zadnja: Parma.

Vodeča Brescia (6 zmag, 5 neodločenih izidov in en sam poraz) je zabila 15 golov, prejela pa jih 8. Lecco je ekipa, ki je zabila največ golov: 19, prejela pa jih najmanj: 4! Igralci Lecca so sedemkrat zmagali, zaigrali dvakrat nerešeno ter bili celo trikrat poraženi! Catanzaro im 5 zmag,

6 remije in en sam poraz (10-8 razmerje golov). Modena pa pet zmag in pet neodločenih izidov, ter dva poraza (16-6 razmerje golov). Največ golov je prejelo do sedaj moštvo Monza in sicer kar 19, najmanj golov pa je zabila ekipa Padova in sicer samo 5!

Lestvica strelcev: 1. De Paoli (Brescia) 10 golov, 2. Conti (Modena) 7 golov in 3. Azzimonti (Lecco) ter Marchioro (Catanzaro) 6 golov.

(dt)

EDINSTVENE AVTOMOBILSKE TEKME

Nenavadno avtomobilsko tekmo prirede vsako leto v Združenih državah. Te tekme se smejo udeležiti samo avtomobili, zgrajeni pred letom 1925. Nagrado prejme tisti tekmovalci, ki prevozi brez tuje pomoči največjo razdaljo. Še večjo nagrado pa dobi vozač, ki ima na progi dveh sto kilometrov največ okvar, a pride vendar do cilja.

Mali oglasi

Iščem kjerkoli v Beneški Sloveniji ali na Gorškem, pa tudi v Furlaniji v najem hišo z vrtom ali tudi z nekaj polja, najrajši od tistih, ki so na delu v tujini. Za posredovanje plačam nagrado. Ponudbe poslati na upravo lista pod »Hišo v najem«.

ŽENA IN DOM

Moda za vas

Spoštovano uredništvo,

veseli me, da bomo dobile me ženske tudi v Novem listu svoj modni kotiček. Prosim, da bi mi svetovala Vaša modna urednica v naslednji zadevi:

Nikoli nisem sigurna, katere barve obleke, plašča, pulovra itd. naj izberem oziroma katere barve gredo skupaj. Čudim se, kako je mnogim ženskam to dozvedno lahko in samoposebi razumljivo. Meni ni. Pri vsakem nakupu si delam skrb in se najbolj bojim te izbire. Obstojajo glede tega kako pravilo, kak »sistem«? Ali pa je odvisno vse le od priloženega čuta ženske (morda velja to tudi za moške?)

Te dni, pri zimskih nakupih, sem spet vsa nevezna zaradi tega problema.

A.S.

Danes odgovarjamo gospe A. S., ki želi, da ji svetujemo, kako naj izbira barve pri nakupovanju oblek, plaščev in jopic. Najprej moram naši bralki povedati, da je smisel za barve prirojen človeku, tako ženski kot moškemu; seveda je mnogo ljudi, ki tega čuta nimajo.

Pri moških to ne pride toliko do izraza, ker si pri izbiri oblek ne morejo privoščiti toliko barvnih variant kot me ženske. Nam pa so modni ustvarjalci dali na izbiro prav vse barve in tudi take kombinacije, ki si jih še pred nekaj leti ne bi mogle zamisliti.

Sedaj je pred nami problem, izbrati barve tako, da ne bo vse skupaj izpadlo kričeče in neokusno ter da nam bo pristajalo.

Verjetno ima vsaka od nas eno ali več barv, ki so ji posebno pri srcu, ker se podajo polti, barvi oči ali las. S temi temeljnimi barvami kombiniramo lahko barve, ki se z njimi skladajo. Recimo, da sta vaši priljubljeni barvi črna in zelena. S prvo lahko kombinirate vse pastelne barve od rožnate, rumene, svetlo zelene, svetlo drap do sinje in bele barve. Z zeleno pa se skladajo rumena in rjava barva v vseh odtenkih in seveda črna.

Izogibati se moramo velikih kontrastov ter preobilice barv. Posebno pozimi sta dopustni le dve ali največ tri barve. Izbrane naj bodo tako, da prijetno učinkujejo ter se podajo vašemu obrazu, starosti in teži. Ne boste zgrešila in najbolj elegantna boste, če boste izbrala enotne barve: vzorčasto blago le težko kombiniramo in ni za vsako postavo.

Nekaj pa bi svetovala: prav je, da upoštevamo modne novosti, a naj nas ne zapeljejo, ker ni

DIPLOMATSKO ZMERJANJE

Tudi v nekdanjih časih so se diplomati zmerjali — v rokavicah. Angleški kralj Rihard Levješrčni je ob nekem obisku pri sultanu Saladinu prosil, naj bi se odpravila v turškem cesarstvu navada zmerjati krstijane s psovko »krščanski psi«.

»Prav rad bom izdal to prepoved,« je odvrnil sultan Saladin, »a prej morate prepovedati po vseh krščanskih deželah, da bi dajali psom ime „sultan“.«

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Up:ava

Če iščete primerno darilo za sv. Miklavža ali za Božič, če želite spoznati moderno tehniko slovenskega pripovedništva, če hočete spoznati novega mladega slovenskega pisatelja,

kupite knjigo novel

Lev Detela: »BLODNJA K«

Dobiti jo je v slovenskih knjigarnah v Trstu. Cena 600 lir.

rečeno, da nam tisto, kar je moderno, tudi pristojna. In še to: pogledjmo malo v naravo, ki se v vsakem letnem času odene v najrazličnejše barve v popolni harmoniji in eleganci.

Martina

Otroški kotiček

MIKLAVŽ JE OBDARIL SOLARCKA V ROJANU

V soboto popoldne je prinesel sv. Miklavž edinemu solarčku prvega razreda slovenske osnovne šole v Rojanu malemu Borisu, lepa darila, po zaslugi tistih naših bravec, ki so darovali v ta namen.

Njegova učiteljica, gospodična Marta Zupan, pa nam je povedala, da se ima Boris vendarle dobro, čeprav je kot prvošolček »edinček«. Pouk ima z učenci drugih razredov, tako da mu ne manjka družbe, in ker je najmanjši, ga kar razvajajo. Pustijo mu, da si sposodi to ali ono, ali da jih podraži, kar bi enemu od »sebi enakih« ne dovolili. Tako malemu Borisu vendarle ne manjka družšine in »sošolcev« ter mu je pot v šolo prav tako prijetna kot vsem drugim otrokom. Zato je Miklavž tudi njegovim prijateljčkom v šoli nekaj prinesel.

Tudi Boris sam se je zahvalil s pisemcem, ki ga sicer ni sam napisal, a ga je gotovo »navdihnil« in ki se glasi:

Spoštovano uredništvo!

Učenec I. razreda slovenske osnovne šole v Rojanu se zahvaljuje Vam in vsem, ki so prispevali za Miklavževo darilo.

Boris

PISMO O SV. MIKLAVŽU

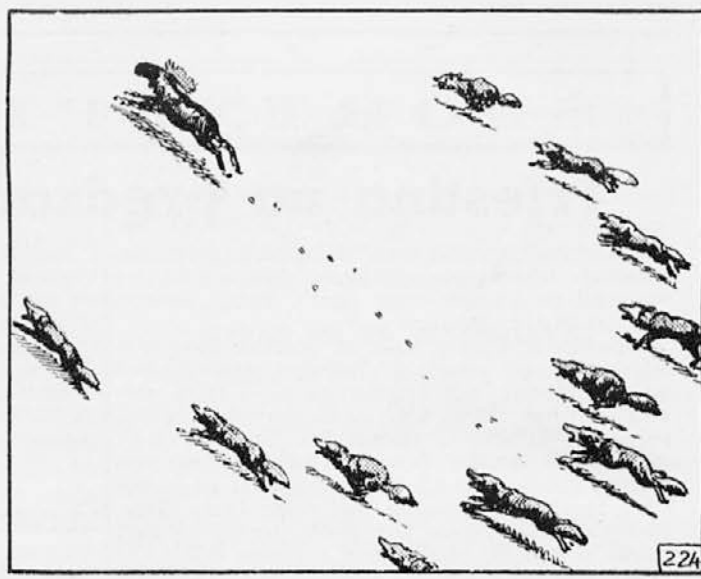
Tukaj na Tržaškem imamo navado, da vsako leto 6. decembra praznujemo praznik sv. Miklavža. Nekateri otroci so pisali Miklavžu pisemca. Tudi jaz sem to storila. In mi je mnogo lepega prinesel. Tako nestrpno sem ga pričakovala, da nisem mogla očesa zatisniti. Navadno na dan sv. Miklavža sneži. A letos snega za čudo ni bilo. Toda jaz bi ga rada imela!

Miklavž ima zelo rad otroke. Vse jim prinese, če so bili pridni in dobri. Celo velike pakete jim prinese. Tudi po radiu slišimo o n'em in tudi jaz rada slišim, kako igrajo sv. Miklavža. In mi je zelo všeč. Posebno pa vloga sv. Petra, kako se jezli, ker mu ne dajo miru in ga ne pustijo počivati.

Evelina Jeza, III. r., Opčine

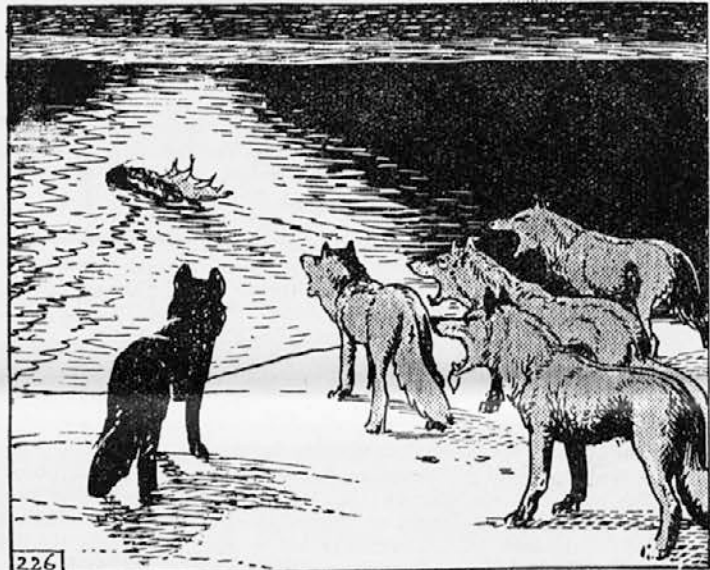
223. Ko je Baree zagledal siva volčja telesa, se mu je zadelo, da mu je srce skočilo v grlo. Takrat je pozabil na vse, na mesec in na zvezde, da, še na Mahegonu. Postal je volk, pravi volk, in topli duh severnega jelena je vzbudil njegovo lovsko strast. Pognal se je za krdelom in čez nekaj trenutkov je že tekal med volkovi.

224. Bareeju se je zdelo, da so že dohiteli jelena, ko so prišli na večjo jaso v gozdu, kjer ni bilo ne drevja ne grmičevja. Sto metrov pred volkovi je tekla preganjana žival. Dva volkova — vodiča sedaj nista več tekla v ravni črti, temveč sta planila narazen, eden v levo, drugi v desno. Za njima so se v polkrog razvrstili vsi volkovi.

225. Baree se je znašel v spodnjem delu podkve, precej oddaljen od jelena. Ko je postal lov najbolj divji, se je jasa nagnila in pred jelenom se je zalesketala voda. Pogled na vodo je dal trujeni živali nove moči. Planila je proti bregu, zasledovalci so ji hiteli tik za hrbtom. Baree je čutil vso razburjenost teh trenutkov.

226. Eden od vodnikov se je pognal proti jelenu, a ga ni dosegel. Skočil je drugi — tudi ta je zgrešil. Polkrog se je zamešal, jelen pa je dobro izrabil čas. Baree je slišal, kako je pljusnil v vodo. Stekel je proti bregu in se zgetel med volkove, med to podivjano četo z renčnimi grli. Mladi jelen pa je že počasi plaval proti drugemu bregu.

227. Baree je poiskal Maheguno. Zarenčala je nanj in se poročala med krdelo. Baree volkov ni razumel. Nepeša ga je bila naučila, da je plaval kot vidra, in zato ni vedel, zakaj je voda zaustavila volkove v njihovem zasledovanju. Planil je v vodo in se čutil, da mu nihče ne sledi. Tedaj so ga volkovi opazili zagledali so njegov črni kožuh.

228. Volkovi so obstali in opazovali Bareeja. On je iskal Maheguno in jo zagledal na jasi, v bližini velikega sivga volka. Stekel je njej, ona pa je naježila dlako, ko jo je ovahaval. Potem je zlobno zarenčala in mu zasadila zobe globoko v pleča. Baree je boleče, presenečeno zalajal. Trenutek pozneje se je vanj zakadil sivi volk.